

Харківська обласна рада  
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна  
Державне управління охорони навколишнього природного середовища  
у Харківській області

**ЧЕРВОНА КНИГА  
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ  
Тваринний світ**

Харків — 2013

**ПУГАЧ***Bubo bubo* (Linnaeus, 1758)**Филин**

Клас Птахи — Aves

Ряд Соподібні — Strigiformes

Родина Совові — Strigidae

**Природоохоронний статус**

Зниклий на гніздуванні вид. Занесений до Червоної книги України (рідкісний), списків Бернської конвенції (Додаток II) та Конвенції СІТЕС (Додаток II).

**Морфологічна характеристика**

Довжина тіла 60–75 см, розмах крил 160–188 см, маса тіла 1,5–4,2 кг. Зверху темно-бурий, з жовтуватими та білуватими плямами; «вушка» великі, темно-бурі; горло біле; низ тулуба вохристий, з темно-бурими широкими поздовжніми рисами на грудях та череві; зверху махові пера іржасто-жовті, з темно-бурими смугами; спід крил світло-вохристий; хвіст темно-бурий, з жовтими смугами; дзьоб чорний; райдужна оболонка ока жовтогаряча. У молодих особин оперення світліше.

**Ареал виду та його поширення у регіоні**

Розповсюджений досить широко на території Євразії. У Європі гніздиться майже в усіх країнах, але скрізь досить рідкісний. В Україні гніздиться на Поліссі, а також на сході і заході країни. На іншій території може траплятися під час кочівель. У Харківській області — рідкісний залітний вид. Випадки гніздування відомі у суміжних областях — на схід (Луганська) та на північ (Сумська) від Харківщини.

**Чисельність**

За свідченнями М. М. Сомова був звичайним гніздовим птахом у різноманітних лісах Харківської губернії, але ніде не траплявся у великій кількості. Гніздування у степових районах (Ізюмському та Вовчанському) на крейдяних відслоненнях М. М. Сомов вважав виключенням. У наш час випадки гніздування невідомі. Але в цілому до 5 пар ймовірно може гніздитися у північно-східній частині Харківської області. Під час сезонних кочівель і взимку окремі особини можуть траплятися на всій території області.

**Місця перебування**

В межах України гніздиться у важкодоступних лісових біотопах Полісся і Карпат (номінативний підвид) або по крутих ярах сходу України (південно-руський підвид).

**Особливості біології**

Дорослі птахи ведуть осілий спосіб життя, молоді здійснюють невеличкі кочівлі. До гніздування приступають досить рано: наприкінці лютого — на початку березня. У повних кладках 2–4 яйця. Насиджування триває близько місяця. Молоді проводять в гніздах близько двох місяців і з кінця червня — початку липня залишають гніздові території. Нерідко молодше пташеня не доживає до вильоту. Спектр живлення різноманітний, найчастіше — це дрібні гризуни і птахи середнього розміру.

**Основні чинники зниження чисельності**

Незаконний відстріл під час полювання, загибель на опорах ліній електромереж від ураження електрострумом, розорення гнізд людиною.

**Заходи охорони**

Заборона відстрілу, встановлення захисних систем на опорах ЛЕМ, охорона місць гніздування.

**Джерела інформації**

Зарудный, 1888; Сомов, 1897; Букаченко, Наглов, 1954; Ветров, 1993; Кривицкий, 1993; 2003; Клетенкин, 1996; Ручкин, 1996; Ветров, Кондратенко, 2002; Атемасова, Атемасов, 2006; Ветров, 2009.

Автор: В. В. Ветров  
Фото: © В. В. Ветров